

Висвітлення чутливих тем в українській журналістиці: етичний аспект

В умовах сучасного інформаційного суспільства журналістика відіграє ключову роль у формуванні громадської думки та забезпеченні суспільства достовірною інформацією. Однак висвітлення чутливих тем як військові конфлікти, катастрофи, терористичні акти, насильство або особисті трагедії, потребує етичного підходу. Дослідження зосереджене на аналізі етичних викликів, з якими стикаються журналісти при підготовці матеріалів, що можуть мати значний емоційний вплив на аудиторію.

Основна увага приділяється питанням балансу між правом суспільства на інформацію та необхідністю захисту приватності, а також мінімізації можливих негативних наслідків від публікації чутливого контенту. У медіа важливо розглядати принципи журналістської етики як повага до людської гідності, уникнення сенсаційності, правдивість і точність подачі матеріалу, а також соціальна відповідальність медіа. Дотримання саме етичних стандартів є необхідною умовою для збереження довіри громадськості до журналістики та медіа в цілому. Це дослідження є важливим для розуміння того, як етика в журналістиці впливає на якість висвітлення чутливих тем і як можна мінімізувати ризики травматизації аудиторії, не втрачаючи при цьому інформативності та суспільної значущості матеріалів. Це особливо важливо в умовах війни, політичної нестабільності, та соціальних криз [3, с. 46]. Роль ЗМІ в окресленні чутливих тем може бути охарактеризована залежно від положення в структурі конфлікту – сукупності стійких внутрішніх зв'язків, складових елементів конфлікту.

Однак, незважаючи на відмінність термінології, незмінною залишається суть ролей. Перш за все, в конфлікті можна виділити основних учасників, які мають несумісні цілі, усвідомлюють їх і ведуть один з одним боротьбу, виражаючи низку негативних емоцій. Без них не існувало б конфлікту, їх позиції прямо виокремлюють характер конфліктної взаємодії, і саме вони вирішують, коли припинити конфліктне протистояння. ЗМІ виступають як основні учасники емоційного окреслення конфлікту, якщо, наприклад, редакція буде залучена в юридичний конфлікт в якості відповідача при розгляді справ про захист честі і переваг. Або якщо журналісти конфліктують з тим чи іншим джерелом інформації, вимагаючи надати певні відомості. Крім основних, в конфліктах існують другорядні учасники. Серед них «групи підтримки» - окремі особи або групи суб'єктів, що впливають на конфлікт шляхом надання допомоги його учасникам. ЗМІ виступають в ролі групи підтримки, коли, наприклад, стають на бік того чи іншого основного учасника конфлікту. Мас-медіа в цьому випадку переважно окреслюють свідчення учасників, їх переживання та емоції по відношенню до конфліктної сторони.

Основний учасник і його група підтримки утворюють протиборчу сторону. У ЗМІ в певному сенсі в будь-якому конфлікті є свої інтереси: наприклад, домагатися від сторін більшої кількості коментарів, відомостей, щоб підготувати привабливий та, вражаючий почиттеву сферу аудиторії, матеріал. Але якщо цілі журналістів не обумовлені безпосередніми професійними завданнями і спрямовані на досягнення якихось приватних інтересів у «чужому» конфлікті, тоді, ймовірно, можна говорити про роль ЗМІ як непрямого учасника. Це може бути випадок, коли ЗМІ використовують в інформаційній війні, щоб спровокувати конфлікт, сприяти його ескалації, підтримати одну зі сторін, наприклад, для посилення протистояння і обґрунтування подальшого озброєного втручання тощо. Основні аспекти висвітлення чутливих тем: об'єктивність і неупередженість – журналісти повинні подавати інформацію чесно, без перекручування фактів чи емоційної маніпуляції. Важливо уникати політичної або іншої заангажованості, яка може вплинути на сприйняття подій. Дотримання приватності – під час висвітлення особистих трагедій, таких як смерті, важкі травми чи сімейні проблеми, журналісти мають враховувати етичний аспект, що стосується приватності постраждалих. Необхідно забезпечити баланс між правом громадськості на інформацію та правом особи на приватність. Відповідальність за наслідки – чутливі теми, особливо пов'язані з війною, національною безпекою чи соціальними конфліктами, можуть мати серйозні наслідки. Важливо уникати публікації матеріалів, які можуть загострити ситуацію або призвести до загрози життю людей. Емпатія та повага - важливо не лише передавати факти, але й робити це з розумінням і повагою до почуттів людей, які є учасниками або постраждалими подій. Уникання сенсаційності – чутливі теми не повинні використовуватися для підвищення рейтингів через сенсаційні заголовки або перебільшення. Це підживляє довіру до журналістики та може поглибити травматизацію суспільства. Конфіденційність джерел – якщо джерела інформації ризикують своїм життям або безпекою, розкриття їхньої особистості повинно бути строго конфіденційним [4, с. 111]. В умовах війни та політичної нестабільності журналістика стає не лише джерелом інформації, а й засобом впливу на суспільну думку. Важливо пам'ятати, що журналістика має служити суспільному благу, а не посилювати конфлікти [3, с. 47].

У контексті нинішньої війни в Україні журналісти часто перебувають у зоні ризику, працюючи над висвітленням важливих подій. Важливо підтримувати незалежну журналістику, яка дотримується етичних стандартів і допомагає суспільству отримувати правдиву та об'єктивну інформацію [2, с. 57]. Українська журналістика постійно стикається з викликами, пов'язаними з війною, агресією Росії, питаннями внутрішньої політики та соціальної напруги. У цих умовах дотримання етичних стандартів є критично важливим, оскільки саме журналісти формують суспільну думку та впливають на моральний стан нації.

Чутливий контент може включати інформацію чи зображення, які можуть викликати сильні емоційні реакції або бути образливими для певних людей. Зображення поранених або загиблих солдатів і цивільних, зруйнованих будинків, знищеної інфраструктури, що може викликати сильний емоційний

відгук, особливо серед людей, які безпосередньо постраждали від війни. Кадри з місця авіакатастрофи: Фото або відео з місця авіакатастрофи, де видно уламки літака, тіла жертв або інші трагічні сцени. Наприклад, кадри з місця падіння малайзійського Boeing MH17 на Донбасі. Документація про геноцид: Фотографії та відео з концентраційних таборів під час Голокосту, що демонструють жахливі умови життя та масові втрати людей. Кадри з місць терористичних актів: Зображення з місця вибухів або атак, де видно постраждалих, руйнування та хаос, викликаний терористичними діями. Зображення жертв насильства: Фотографії або відео, на яких показані жертви домашнього насильства, вуличних сутичок або інших видів насильства, що може травмувати тих, хто сам пережив подібне. Репортажі про голодомор: Кадри, що показують виснажені тіла людей, особливо дітей, під час Голодомору в Україні, або подібні зображення з інших регіонів світу, де люди страждають від голоду. Ці приклади підкреслюють важливість відповідального підходу до публікації та обробки чутливого контенту, щоб уникнути непотрібної травматизації аудиторії та маніпуляцій суспільною думкою. Зазвичай, перед показом такого контенту дається попередження, щоб люди могли вирішити, чи хочуть вони його переглядати.

Родини загиблих можуть не бажати розголосу деталей їхнього особистого горя. Важливо не публікувати особисті дані без дозволу родичів. У перші години після трагедії можуть поширюватися непідтвержені або неправдиві дані. Журналісту необхідно перевірити інформацію з кількох джерел перед публікацією. Використання фото чи відео загиблих або місця події може бути травматичним для аудиторії. Важливо уникати показу шокуючих кадрів без вагомості журналістської причини. Тон і мова мають бути стриманими, з повагою до загиблих і їхніх родин. Уникайте сенсаційності та надмірної емоційності. Варто враховувати, що такі новини можуть сприяти зростанню напруженості або ненависті. Тому матеріал повинен бути максимально нейтральним і не провокувати конфлікти в суспільстві.

Перед публікацією матеріалу, журналіст має зв'язатися з родинами загиблих для отримання їхньої згоди на використання певної інформації. Можливо, варто включити коментарі від родин, якщо вони погодяться, щоб показати людський аспект трагедії. Описуючи подію, журналіст повинен дотримуватися фактів, уникаючи прикрашень або додавання особистих оцінок. Поряд з інформацією про захист військових, варто включити інформацію про їхню службу та внесок у захист країни. Попередження про чутливий контент: Якщо в матеріалі все ж таки необхідно включити фото або відео, які можуть бути шокуючими, обов'язково слід додати попередження для аудиторії про чутливий контент.

Варто додати інформацію про те, як суспільство може підтримати родини загиблих, зокрема, через донати або інші форми допомоги. Це показує людяність і об'єднує суспільство у важкі моменти. Дотримання законів: Журналіст повинен бути обізнаний із законодавством щодо висвітлення подібних випадків, включаючи правила, пов'язані з військовою таємницею та захистом особистих даних. Висвітлення загибелі військових в медіа є складним завданням, яке потребує максимальної етичної відповідальності. Дотримання

цих принципів допоможе журналістам створювати матеріали, які не тільки інформують, але й зберігають повагу до загублених та їхніх близьких, одночасно підтримуючи довіру суспільства до медіа.

Висновки

Важливо, щоб журналісти усвідомлювали свою роль та відповідальність у суспільстві, особливо в умовах криз. Етичне висвітлення чутливих тем сприяє збереженню довіри до засобів масової інформації і підтримці здорового інформаційного простору в Україні. Таким чином, робота з чутливими темами в журналістиці розкриває проблеми, тенденції та перспективи у сфері суспільного життя [5, с. 34]. Журналістика, яка зосереджується на соціальних темах, відіграє значну роль у формуванні громадської думки, підвищенні свідомості та стимулюванні позитивних змін у суспільстві [1, с. 100]. Одним із ключових аспектів роботи з чутливими темами є розкриття соціальних нерівностей, виявлення проблемних ситуацій та спонукання до громадської дискусії. Журналісти мають можливість залучати увагу до суттєвих питань, які часто залишаються поза увагою широких мас. Чутлива журналістика покликана зменшити культурну та соціальну дискримінацію, підвищити рівень розуміння та співпраці між людьми різних груп населення. Толерантне висвітлення життя людей із порушеннями, наприклад, необхідне не тільки з етичної точки зору, але й з практичної, адже допомагає зберегти достовірність та об'єктивність інформації, яку передає журналіст, та забезпечити належне відображення та розуміння людей з порушенням слуху в суспільстві [3, с. 48]

Перспектива у сфері реалізації теми, детальний опис основних кроків роботи журналіста над висвітленням чутливих тем у медіа та систематизація нових напрямків інформаційної діяльності в ракурсі життя людей із порушенням слуху, окреслення можливих ризиків у написанні таких матеріалів і ефективних методів їх подолання [4, с. 118]. Одностороння подача матеріалу і порушення принципів професійного кодексу журналіста було і залишається головною проблемою сучасної журналістики. Це дозволяє маніпулювати громадською свідомістю, доносити до глядача ту думку, яка було б вигідна певним політичним колам, але порушує безліч професійних, етичних норм, і правил журналіста.

Список літератури

1. Голіонко Н. Цифрові інновації в сучасному суспільстві. Правове регулювання економіки.— 2017.— № 4(42).— С. 100–103.
2. Горчинська О. Особливості висвітлення життя ключових груп населення: рекомендації для ЗМІ. Київ: Альянс громадського здоров'я, — 2021. — 58 с.
3. Долаючи бар'єри: Роль ЗМІ у висвітленні конфліктно-чутливих тем. Спеціальний звіт ред. Д. Дуцик. Київ: ГО «Детектор Медіа», — 2016. — 48 с.
4. Іванова І., Ушеренко С. Особливості соціальної роботи з людьми з порушенням слуху: досвід України і Литви. Освіта регіону. Політологія,

психологія, соціальні комунікації : український науковий журнал / гол. ред. В. М. Бебик. Київ: Університет «Україна», —2017. № 11 (46). — С. 110–118.

5. Мельникова-Курганова О.С. СЕНСИТИВНІ ІНТЕРВ'Ю ПІД ЧАС ВІЙНИ: ЕТИЧНИЙ АСПЕКТ. ПРАВА ЛЮДИНИ: ВІДОБРАЖЕННЯ У МЕДІАПРОСТОРИ.<https://scholar.google.com.ua/citations?user=2aTw9MYAAA&hl=ru> Київ: НАУ, — 2024. — С. 136-139.

6. Панченко О.А., Панченко Л.В. Інформаційна безпека та інформаційна культура в сучасному інформаційному суспільстві. Правова інформатика.—№ 2(46).— 2015.— С. 32-38.